

הליכות עולם לוי

לעילוי נשמת ר' יהודה לוי ז"ל

(חבקות ג' ו')

פרשת תצוה

זמן ר"ת	צאת השבת	חלקת נרות לחג	לוח אור החיים
18:48	18:08	17:16*	י-ם
18:44	18:06	17:14	ת"א
18:45	18:06	17:15	חיפה
18:47	18:08	17:16	ב"ש

* לנותרים 40 דק': 16:56

נר ה' נשמת אדם

הנכונה, לכן אין שום דבר ושום מציאות שפוטרת את האדם מן התורה.

והנה אמרו רבותינו שהעולם הזה דומה ללילה, והעולם הבא דומה ליום, מלבד הפשט שהוא מעלים מעיני האדם את האמת כמו החושך, ניתן עוד לומר, שהעולם הזה מלא בהנאות ובני אדם מחפשים לבלות את ימיהם בהנאות ותענוגות, שזוהי דומה הלילה, ולא לעמל וטורח, אבל העולם הבא שהדרך להשיגו הוא אך ורק על ידי עמל וטורח, הוא נמשל ליום שבו צריך לעמול.

והנה התורה נמשלה לאור ומטרתה להאיר את חשכת הלילה, ולכאורה ביום שהאור מאיר אין ענין לעסוק בתורה שהעולם מואר, לזה באים רבותינו ואומרים שהעולם הזה דומה ללילה, והיינו אפילו היום שבו דומה ללילה מצד חושך תאוות והיצרים, וחיוב לעסוק גם ביום בתורה.

וזה ענין הטבת הנרות שבכל יום בוקר וערב, שבבוקר היו מטיבים אבל עיקר הדלקת הנר היתה בלילה, ולכן אמרו רבותינו שעיקר תורתו של האדם הוא לומד בלילה, ועד היום זה כך, שבים עוסקים מי במלאכתו ומי בשאר דברים, אבל שיעורי תורה נמסרים בערבים, וזה עיקר הזמן של רוב העולם ללמוד תורה, וגם החכמים העוסקים בתורה רוב היום עיקר עסקם בתורה הוא בלילה, וכמו שכותב הרמב"ם (פ"ג מתלמוד תורה הי"ג) וז"ל: אף על פי שמצוה ללמוד ביום ובלילה, אין אדם למד רוב חכמתו אלא בלילה, לפיכך מי שרצה לזכות בכתר התורה יזהר בכל לילותיו ולא יאבד אפילו אחד מהן בשינה ואכילה ושתיה ושיחה וכיוצא בהן אלא בתלמוד תורה. ע"כ.

ואמנם היום מכין אל הלילה, שבכדי שיוכל לעסוק בתורה בלילה מתוך מנוחה, צריך הוא ביום לעסוק למחיתו ובעניני גופו, וכנגד זה היה לנו במקדש את נקיון הנר מהשמן והפתילה והכנתו לקראת ההדלקה בלילה, אבל עיקר ההדלקה היתה נעשית בלילה, ובנמשל זהו עסק התורה. אך אין זה פוטר את האדם מעיסוק של היום, והיינו שגם ביום יעסוק בתורה, מתוך כל הטירדות יקבע עת שיפנה את מוחו, ובזה הוא קובע בליבו שעיקר חייו הם עסק התורה, ויטעם קצת ביום ממה שהולך להתענג בלילה.

ואולם יש את התלמידי חכמים שכל עיסוקם יומם ולילה הוא בתורה, ואם התורה היא אור, א"כ הרי הם מאירים יומם ולילה באור תורתם, והם בגדר המנורה עצמה, וצריך לכונן את כל הנרות אל עבר המנורה, שיוכל לקבל מאור החכם שיאציל עליו מחכמתו ותורתו, שלא ילמד את תורתו לבד אלא מרב חכם ובקי בתורה שילמדהו את הדרך הישרה והנכונה, ורק כך יאירו כל חייו. ואפשר שזה מה שנאמר בתחילת פרשתנו וְאֵתָהּ תִּצְנֶנָּה אֶת כְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִקְחוּ אֵלֶיךָ שִׁמְן וְיִתְּנוּ לְךָ פֶתִיחַ לְמִאֹר לְהַעֲלֹת נֵר תָּמִיד, והיינו משה רבנו שהוא בגדר החכם שמלמד את העם. אחים יקרים, משנכנס אדם מרבים בשמחה, ועל התורה נאמר פקודי ה' ישרים משמחי לב, בואו ונרבה בשמחתה של תורה, ובכך נתקן את גופינו ונשמתנו לעולם הזה ובעיקר לעולם הבא. אכ"ר.

פרשתנו פותחת בציווי התורה להעלות את נרות המנורה, וכידוע המנורה היתה בת שבעה קנים כשבכל קנה היה נר, ובשונה מלשוננו שאנו מדברים כיום שהנר הוא החומר שדולק וכמו נר שעוה או פראפין, בלשון חז"ל הנר הוא הכוס שמחזיק בתוכו את חומר הבעירה, שבמקדש היה שמן, ובתוכו גם היה פתילה שאותה היו מדליקים מערב עד בוקר, ובבוקר היו מנקים את הנרות שכבו מן האפר והשמן שהצטבר בתוכם, וזה נקרא דשון המנורה, ואח"כ היה שם שמן ופתילות ואותם היה מדליק שוב לקראת הערב.

והנה כידוע בעלי המוסר רמזו לנו בפסוק זה את עבודת האדם בעולם הזה, שכן הנשמה קרויה נר, וכמו שנאמר נר ה' נשמת אדם והמנורה זו התורה הקדושה, וצריך האדם להאיר את נשמתו לעבר פני המנורה, שיעשה כל מעשיו לפי התורה ובהם תזרח אור נשמתו, ואולם במאמרנו זה רצינו ליישב איך מסתדרים ובאים לידי ביטוי פרטי המצוה לפי דרך הדרוש והמוסר, וללמוד דרך בעבודת ה' מתוך ציווי התורה בהדלקת המנורה.

והנה כבר הזכרנו שהנר מורכב משמן ופתילה, וכן שבלילה היו מדליקים וביום היו מטיבים, ושמצוה זו היתה בכל יום בוקר וערב. ובאמת שיש לנו עוד כמה מצוות שאנחנו מחויבים בהם בוקר וערב, וכמו מצות קריאת שמע שחרית וערבית, ומצות קרבן תמיד של שחר ובין הערבים וממילא גם התפלות, אבל אנו נעסוק בענין התלמוד תורה וממנו נקיש לשאר המצוות.

הלכה היא בשלחן ערוך (יו"ד סי' רמ"ו סעי' א', ואו"ח סי' קנ"ה סעי' א' וסי' רל"ח סעי' א') שחייב אדם לקבוע עתים לעסוק בתורה ביום ובלילה, ולמדו זאת ממה שנאמר והגית בו יומם ולילה, ובאמת יש להתבונן מדוע החיוב הוא לעסוק גם ביום וגם בלילה, מדוע לא די בכך שיקבע עת ביממה שבה יעסוק בתורה.

וכאשר נתבונן נראה שללילה וליום לכל אחד יש ענין מיוחד לו, ביום אלו שעות פעילותו של האדם, האדם ערני ורוב העולם עוסק במלאכתו בשעות היום, ואילו הלילה נועד לשינה ומנוחה, ורוב ככל בני האדם עולים על יצועם לישון במקדם או במאוחר, נמצא היום מיוחד לעמל האדם והלילה מיועד למנוחה גופו. והנה גם המנוחה מביאה לגדילת האדם ותיקונו הנכון, אבל זה נעשה דוקא מחוסר מעש ומאליו, משא"כ ביום שהאדם דואג למחיתו.

והנה יכול האדם לחשוב שביום הוא פטור מלעסוק בתורה מפני שהוא עוסק בפרנסתו, וכן בלילה הוא פטור מפני שהוא עייף וצריך לנח, ובאה התורה ואומרת והגית בו יומם ולילה, אין שום פטור ממנה, וכעין שהשיב לו ר' ישמעאל לבן אחותו, צא ובדוק שעה שאינה לא מן היום ולא מן הלילה ואתה פטור מן התורה, אמנם להצורך גוף האדם ומחיתו מוכרח הוא להתבטל, אבל בתוך כל עסקיך חייב אתה ליתן זמן לעסק בתורה, ועם כל עייפותך אתה חייב ליתן זמן לעסוק בתורה, ולא סתם עסק אלא קביעת עת וזמן קבוע. והענין הוא שהאדם צריך להבין ולזכור שכל ביאתו לעולם הזה היא בשביל העולם הבא, ועיקר עמלו בעולם הזה הוא בשביל העולם הבא, והתורה היא המזכירה לאדם תמיד את מטרת בואו ותכליתו, וגם מלמדת אותו את הדרך

מחנות לוח ניסן
מסכים וייעוץ
למתי כמות ושיטות
077-2233565

טעון גניזה | נא לא לקרוא בשעת התפילה וקריאת התורה!

להצלחת חן אמיניאן בת רחל, ולהצלחת כלל ישראל הנמצאים בכל מקום ואתר, הי' ישמרו ויצילם מכל צרה ופגע.

הליכות וזהלכות

אל תיקרי הליכות אלא הלכות (נידה ע"ג).

הליכות לראש חודש (המשך, ברכת הלבנה)

ליישר רגליהם, א"כ אין צריך ליישר רגליו שלא כדברי המסכת סופרים, [ובכלל בכל דין זה לא הזכירו את המסכת סופרים, וכן נראה שסובר בספר החרדים (פרק מ"ב, מצוות התלויות בהרגלים), שבאות ד' כתב מצוה לעמוד בתפלה, ובאות ה' כתב שמצוה לכיין רגליו זו אצל זו, ובאות ט' כתב מצוה לעמוד כשמברך ברכת הלבנה, ולא הזכיר כיוון הרגלים כלל, ומשמע שאינו צריך]. ומ"מ מאחר שהטור והשו"ע כתבו ליישר רגליו וכדברי המסכת סופרים ראוי לעורר על כך, אך בודאי העיקר הוא בשעת הברכה ממש, שאז הוא כמקבל פני שכינה. [וכן נראה מדויק מלשון המסכת סופרים והטור"ש שכתבו שמיישר רגליו ומברך, ומשמע של ההקפדה רק על שעת הברכה].

ל. עוד כתוב במסכת סופרים פרק עשרים ותולה עיניו כנגדה וכו' ומברך, וכן פסקו הטור ושו"ע (סי' תכ"ו סעי' ב), ומשמע שצריך להביט בלבנה לפחות בכל שעת הברכה, ובספר שיירי כנה"ג (סי' תכ"ו הגהות הטור אות ה'), הביא דברי הטור וכתב: פשט הלשון נראה שמסתכל בה משהתחיל לברך עד שמסיים כל הסדר, והוסיף שכך נהגו העולם, אלא ששמע בשם ספר חרדים שלא יסתכל בה כי אם בשעת הברכה, והובאו דבריו

במשנ"ב (סי' ק"ג). [ואמנם המעיין בספר חרדים (פרק מ"ה אות ה) יראה שכתב וז"ל: ואסור להסתכל בקשת הנראה בענן מפני כבוד השכינה, דכתיב כמראה הקשת וגו', וכן אסור להסתכל בלבנה, ורבינו מאיר הלוי היה מזהיר מאד על הדבר, כן כתב בספר שושן סודות. עכ"ל. הרי שלא הזכיר כלל להתיר בשעת הברכה, ומשמע שאוסר בכל זמן, וזה שלא כדברי הכנה"ג, או שנאמר שהכנה"ג מבין בפשטות שלא נאמר איסור זה בשעת הברכה כלל שזה צורך מצוה, וכן ספר שושן סודות שממנו מביא ספר החרדים את דבריו כותב (אות שמ"ה) וז"ל: סוד שאסור להסתכל בקשת או בלבנה, דע כי סוד זה לא נרמז לא בתורה ולא בבניאים ולא במדרשים אך מצאנוה לאחד מחכמי הקבלה האחרונה וזה לשונו: שמעתי אומרים על מורי דודי רבי מאיר הלוי ז"ל שהיה מזהיר אזהרות רבות שלא להסתכל בלבנה כמו שאמרו חז"ל וזהו שלא להסתכל בקשת. עכ"ל. ואח"כ (אות שמ"ה) כותב לחזק דברי הרמ"ה מדברי חז"ל, ע"ש. ואולם לא מזכיר דבר לגבי ברכת הלבנה לא לפני ולא בשעת הברכה, ודע עוד שמשמע מדבריו (אות רצ"ב) דבר תמוה שמברך על הלבנה שהחינו, ואפשר לחזק דבריו. אולם בספר השל"ה הקדוש (שער האותיות קדושה אות כ"ה) כתב וז"ל: כבר כתבתי לעיל שאסור להסתכל בהלבנה בשם רבינו מאיר הלוי, ויש סוד לדבר, רק רואה בה ראייה כשירצה לברך, וכשמתחיל לברך אז אין מסתכל בה. עכ"ל. [ולפי האמור, הכרעת השל"ה היא מדעתו הגדולה, ולא מדברי רבינו מאיר הלוי, שהוא לא דיבר כלל על הברכה]. ובאמת שמפשוט דברי הגמרא (תגינה ט"ו): מוכח שלא אסור אלא קשת ולא לבנה, ועוד שסודות שלא גילה לנו רבינו האר"י, אין לחוש להם כלל [וכמו שכתב החיד"א בשו"ת חיים שאל (ח"ב ס"ו ט"ו) על דברי הרמ"ז, ורבינו הגרי"ח זצ"ל בשו"ת רב פעלים (ח"א חסו"י סי' ה), ד"ה והנה נודע] על דברי הרמ"ק, ומה גם שהמקובלים שכתבו זאת לא דיברו כלל על ברכת הלבנה. [ואדרבה אם אנו מדמים את הלבנה לקשת אולי צריך להסתכל בה בשעת הברכה, שהרי אע"פ שחז"ל אסרו במפורש ההסתכלות בקשת, מ"מ רואה אותה בשעת הברכה ומברך ורק אסרו להסתכל בו ביותר, וכמבואר בשו"ע (סי' רכ"ט סעי' א) ומקורו מהרא"ש והטור, ע"ש. ואח"כ ראיתי שכבר העיר מכך בשו"ת זרע אמת (ח"ג סי' מ"ג, ד"ה ואגב), וכתב שקודם הברכה יסתכל בה מעט, ובשעת הברכה יתבונן בה הרבה לקיים דברי המסכת סופרים, ע"ש]. ואולם האחרונים הביאו דברי השל"ה להלכה החל מהמ"א (סי' תכ"ו ס"ק ח) והחיד"א (ברכי יוסף סי' תכ"ו אות ה', מורה באצבע סי' קפ"ו), והבא"ח (ש"ש ויקרא אות כ"ג), ומשנ"ב (סי' ק"ג), והחזו"ע (תנוכה ע"מ ש"כ"ט), ולכן בודאי שלכתחילה יש להזהר בכך.

כו. בגמרא (סנהדרין מ"ב) אמר אביי מכיון שברכת הלבנה היא כקבלת פני אבינו שבשמים לכן יש לאומרה מעומד, וכן פסק הרי"ף (סנהדרין י"ד. מדפי הרי"ף) והרמב"ם (פ"י מברכות ה"ו), והרא"ש (פ"ה סנהדרין סי' א), וכן פסק הטור (סי' תכ"ו). ואמנם השו"ע (שם סי' ב) לא הזכיר שיברך בעמידה אבל הרמ"א בהגה כתב זאת. [ובודאי שהשו"ע מסכים לכך שהרי הוא דין הגמרא ומובא בשלושת עמודי ההוראה, ואולי שכלל דין זה במה שכתב (שם) ומיישר רגליו, שיישור הרגלים אינו ניכר בשיבה אלא דוקא בעמידה, וא"כ ברור שצריך לעמוד, וצ"ע]. ואמנם כתבו הפוסקים שכל זה לכתחילה, אך אם אינו יכול לעמוד כגון חולה או זקן מופלג שאינו יכול לעמוד, יכול לברך בישיבה (כמבואר בספר חזון עובדיה ע"מ של"ה הל' ו' ובהערה אות ו'), ועיין עוד בהלכה הבאה.

פז. בגמרא (שם) מסופר ששנים מחכמי הגמרא, מרימר ומר זוטרא, היו מכתפים ומברכים, וכמה ביאורים נאמרו בזה בראשונים: א. בספר אור זרוע (ח"ב סי' תנ"ו) כתב וז"ל: יש מפרשים שהיו עבדיהם נושאים אותם על כתפיהם מרוב שמחה כשהיו מברכים על חודש הלבנה. ע"כ. ב. בספר יד רמ"ה (סנהדרין שם) כתב: מרימר ומר זוטרא זקנים היו וכבדים ולא היו יכולין לעמוד והיו עבדיהן סומכין אותן על כתפיהן ומברכין מעומד. [וכן פירש רבנו ישעיה מטראני בפסקיו לסנהדרין, וכעין זה כתב בספר תורת חיים על הגמרא (שם) כתב וז"ל: ה"ג מרימר ומר זוטרא מכתפי אהדי ומברכי. ונראה שהיו זקנים ולא יכלו לעמוד בלא סמיכה לכך היה כל אחד מניה את ידו על כתף חבירו וסמך עצמו בכתפו של חבירו ומברך. ע"כ. וע"ש עוד שרצה לחדש לפי זה שרק לזקנים מותר בצורה זו, אבל לכתחילה יש להזהר שלא יהא אדם נשען על מקלו ויברך, אלא שגחה לפי הטור והנ"י שיובאו באות ד']. ג. המאירי פירש שהיו קופצים ומברכים ושכן נהגו רבים גם עכשיו לעשות שלש קפיצות דרך שמחה וחיבת מצוה. [ונראה שלא היה גורס מכתפי ומברכי אלא מקפצי ומברכי]. ד. הטור (סי' תכ"ו) כתב: מרימר ורב אשי מכתפי להו ומברכי פירוש דרך חשיבות להקביל פני שכינה דרך כבוד. עכ"ל. [בספר תורת חיים (שם) פירש דברי הטור על דרך האמור במסכת ביצה (כ"ה): במרימר ומר זוטרא שהיו מכתפים אותם והיינו מרימים אותם בכסאותם על זרועותיהם, והוסיף שכן גרס הנמוקי יוסף (סנהדרין י"ד. מדפי הרי"ף), וזה כעין דברי האור זרוע. ואמנם בשו"ת בית דוד (סוף סי' קל"ב) פירש דברי הטור שמרימר ומר זוטרא היו זקנים ולא יכלו לעמוד, והיו אחרים נושאים אותם על כתפיהם וזה לפי הפירוש של ה"ד רמ"ה והתורת חיים שהובאו באות ב'].]

כח. ואמנם הרי"ף הרמב"ם והרא"ש השמיטו הנהגה זו של מרימר ומר זוטרא, ואולי שסוברים כדברי האור זרוע שעבדיהם היו נושאים אותם, ולכן לא הביאו זאת להלכה, שזו חומרה בעלמא, או שזה רק לאנשים חשובים ומכובדים שלא לכל אחד יש עבדים שירימוהו. ואולי שפירשו כדברי הרמ"ה שהיו מסייעים להם לעמוד, וא"כ זה כבר נכלל במה שכתבו שצריך לעמוד. ונראה שאחריהם נמשך השו"ע שלא הביא דין זה. [ואמנם הוא גם לא כתב שצריך לאומרו מעומד, אך לפי מה שכתבנו הוא נלמד ממה שהצריך ליישר רגליו].

כט. כתוב במסכת סופרים (פרק כ' הלכה א) ומיישר רגליו ומברך, והביאה בספר אור זרוע (שם), וכ"כ הטור והשו"ע (סי' תכ"ו סעי' ב): ומיישר רגליו ומברך, ומשמע שצריך שיהיו רגליו ישרות כדוגמת תפלת העמידה, וכ"כ הבא"ח במפורש (ש"ש ויקרא אות כ"ג). ואמנם רבים אינם מקפידים על כך, ואפשר שסוברים שמכיון שהרי"ף והרא"ש והרמב"ם הזכירו הדין לעמוד ולא הזכירו

